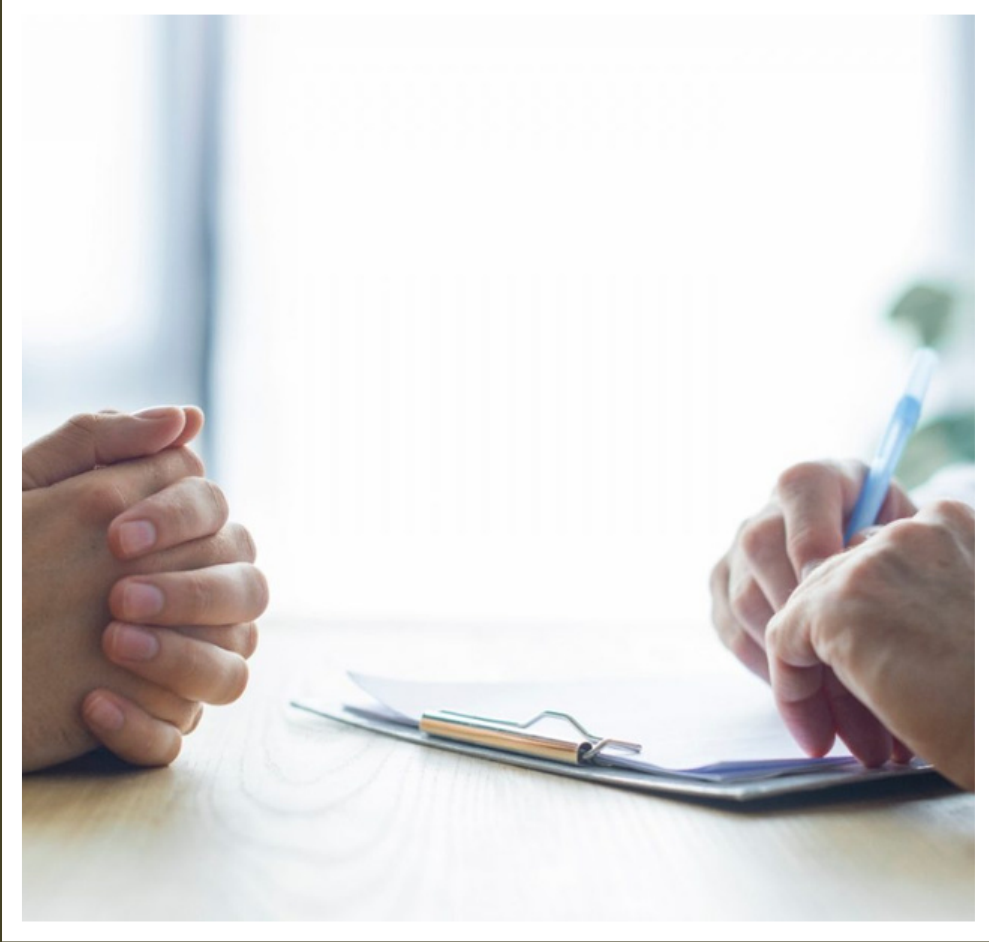

DOĞUBAYAZIT REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

REHABİLİTASYON DANIŞMANLIĞI

PSİKOLOJİK DANIŞMAN / REHBER ÖĞRETMEN

Başlama Mesajı

Neden ?

Günümüz Türkiyesinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çoğunlukla okullarda öğrenci ve velilere yönelik yürütülen ruh sağlığı ve rehberlik hizmetleri olarak tanımlanmaktadır. Oysa psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri çeşitli uzmanlık alanlarından oluşur. Bunlar; ruh sağlığı danışmanlığı, kariyer

danışmanlığı, okul danışmanlığı, evlilik danışmanlığı, aile danışmanlığı ve rahabilitasyon danışmanlığı. Bu içerikte rahabilitasyon danışmanlığı uzmanlık alanına ilişkin bilgiler derlenmiştir. Rahabilitasyon danışmanlığının tarihçesi, danışma modelleri, engelli bireylerin uyum ve adaptasyon süreçleri detaylandırılarak okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarına destek olmak, engelli öğrenci ve öğrenci ailelerinin yaşam memnuniyetlerini arttırmak amaçlanmıştır. Bu amacın öğrencilerin sosyal yaşama adaptasyonlarını kolaylaştıracağı, öz farkındalık düzeylerini arttıracığı, öz yönetim becerilerini geliştireceği, mesleki ve akademik anlamda doğru tercih yapma olasılığını arttırarak, mutlu birey, mutlu aile ve mutlu toplum mottosuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İyi okumalar...

Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Tarihçe

1900'lü yılların başında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yüklenen misyon bireyleri potansiyellerine en uygun meslek ve işe yönlendirilmesini sağlamaktı.

Smith Fess

Rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı daha çok batı dünyasında engelli bireyleri iş yaşamına üretken bir şekilde dahil etmek amacı taşıyan Smith Fess mesleki rehabilitasyon kanunuyla ortaya çıkmıştır.

II. Dünya Harbi

İkinci dünya savaşı yaklaşık 80 milyon kişinin ölümü ve milyonlarca kişinin engelli kalmasıyla sonuçlanmıştır. Hayata kalan engellilerin sosyal yaşama adaptasyon sürecini kolaylaştırma sürecinde rehabilitasyon danışmanlığı önem kazanmıştır.

Eğitim

1940'larda çeşitli üniversitelerde rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı programları eğitimlerine başlanmış, 1950'lerde ise çıkarılan yasalarla rehabilitasyon psikolojik danışmanlarına devlet destekli istihdamlar yaratılmıştır.

Adaptasyon ve Uyum

Psikolojik Danışmanlara Öneriler

Engelli bireylere destek sürecinde aktif rol alan psikolojik danışmanların kronik hastalıklar ile engele uyum ve adaptasyon sürecine ilişkin bilgi sahibi olmalarının sürece katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Neden Uyum Göstermeli ?

Engelli bireylerin yetersizlikleri yerine yeterliliklerine değer vermesi ve bu alanlara odaklanması uyumun gerçekleştiğinin en güçlü göstergesidir. Pozitif bir yaşam tanımının yapılabilmesi için bireylerin bütüncül uyumunun oluşması gerekmektedir. Bütüncül uyumu gerçekleştiren bireyler;

- Psikososyal açıdan dengede olurlar,
- Yeterlilikleri hakkında gerçekçi farkındalıkları oluştururlar,
- Pozitif benlik algısı ve yüksek öz saygı geliştirirler,
- Mücadele gücü ve motivasyonlarını arttırırlar,
- Sosyal aktivitelere aktif katılım sağlarlar.

Modeller

---

01 Medikal Model

Engelli insanların hasta olarak kabul eden ve iyileşene kadar hastanede kalmaları gerektiğini ifade eden modeldir. Bu modele göre engelli insanlara müdahale edecek kişiler sadece sağlık alanında uzmanlaşmış kişiler olmalıdır.

---

02 Sosyal Model

Bu modele göre engel insanda var olan bir koşuldur ve bu koşulu toplum yaratır. Eğer toplum gerekli imkânları engelli insanlara sağlarsa ve toplumun engellilere bakış açısı değişirse engel durumu ortadan kalkar.

---

03 Biyopsikososyal Model

Bu modele göre engel insanların günlük yaşamdaki görevlerini fonksiyonel olarak yerine getirememesi durumudur. Kişinin bireysel ve çevresel özelliklerinin yetersizliğiyle etkileşiminden engel doğmaktadır.

Modeller

---

04 Engeli Kabul Modeli

Beatrice Wright tarafından geliştirilen bu model psikolojik uyumu açıklamak üzerine oluşturulmuştur. Buna göre engelin temel bileşenleri baş etmeye karşın yenik düşmedir. Engelle mücadelelerinde yenik düşen bireyler engellerini saklama eğiliminde olup engelli olmayan bireylerin davranışlarını idealize edip bireysel yetersizliklerine odaklanırlar. Bu durum bireyi birçok alanda başarısızlığa sürüklediğinden zamanla geri çekilme ve umutsuzluk durumları kendini göstermektedir. Buna karşın baş etme tutumu sergileyen bireylerin ise değer sistemlerini geliştirdikleri, engelin olumsuz etkilerini en aza indirdikleri ve sahip olduğu özellikleri yücelttikleri görülmektedir.

Wright bu modelinde engele uyum sürecini dört basamakta açıklamaktadır :

- Değer alanlarının genişletilmesi
- Fiziksel yetersizliklerin ikinci derece önem arz etmesi
- Engelin etkilerinin kısıtlanması
- Karşılaştırılmalı değer verme durumundan kişinin kendine ait yeterliliklerine değer vermesine geçilmesi

Engeli Kabul Modeli

Modelin temel özellikleri bir önceki sayfada sunulmuştur. Modele ait basamakların açıklamaları ise şu şekildedir:

Değer Alanlarının Genişletilmesi

Değer alanlarını genişleten birey yaşamın anlamını farklı aktivitelerde aramaya başlar. Sonraki basamakların sıralı ilerlemesi zorunlu değildir.

Fiziksel Yeterliliklerin İkinci Derece Önem Arz Etmesi

Fiziksel iyiliğe verilen değerde azalma meydana gelirken zekâ, kişilik ve çaba gibi özellikler ön plana çıkar

Engelin Etkilerinin Kısıtlanması

Engelin yaşamın tüm alanına genellenmesi fikrinden uzaklaşarak mantıklı bütüncül değerlendirmeler yapılır.

Karşılaştırmalı Değer Verme Durumundan Kişinin Kendine Ait Yeterliliklerine Değer Vermesine Geçilmesi

Gerçekçi kişisel değerlendirmelerin yapıldığı bu aşamada birey kendini diğerleriyle kıyaslamaktan kaçınarak kendine has özelliklerine değer verme yoluna gider.

Psikososyal Adaptasyon

ilişkiden söz edilebilir. Pozitif psikoloji alanına giren karakter güçleri, umut, dayanıklılık, öznel iyi oluş, sosyal problem çözme gibi kavramlar rehabilitasyon danışmanlığının da hareket alanındadır.

Karakter Güçleri: Kişinin karakter yapısını betimlemektedir. Literatürde belirtilen 24 karakter gücü bilgelik ve bilgi, cesaret, insanlık sevgisi, denge, aşkınlık erdemlerini işaret etmekte ve kişinin hedefine ulaşma sürecini etkilemektedir.

Umut: Bilişsel bir yapı olmakla birlikte kişinin hedefini, inancını ve motivasyonunu etkilemektedir.

Dayanıklılık: Kişinin engel karşısında gösterdiği yılmama durumudur.

Öznel İyi Oluş: Olumlu ve olumsuz duygulanımların bireyin iyi oluşuna etkisidir.

Sosyal Problem Çözme: Kişinin karşılaştığı problemlere etkili çözüm üretebilme yetisidir.

Pozitif Psikoloji

Pozitif psikoloji, her bireyin özünde iyi olduğunu ve anlamlı bir yaşam için bahsedilen iyi özü ortaya çıkarması gerektiğini vurgulamaktadır. Olumluya odaklanma açısından değerlendirildiğinde pozitif psikoloji ve rehabilitasyon danışmanlığı arasında ortak

SON SÖZ

Bu içerikte rehabilitasyon psikolojik danışmanlığının tarihçesi, medikal model, sosyal model, biyopsikososyal model ve engeli kabul modelinin yanı sıra engelli bireylerin uyum ve adaptasyon süreçleri incelenmiştir.

Okullarda yürütülen danışmanlık hizmetinin bir parçası olarak rehabilitasyon danışmanlığı özel gereksinimli olarak nitelendirilen öğrencilerin en genel tabirle hayata uyum süreçlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bu hizmetin sunulmasında okul psikolojik danışma ve rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezleri aktif olarak görev almalıdır. Bu nedenle hazırlamış olduğumuz veli, öğretmen ve öğrenci içeriklerinin ilgililere duyurulması önem arz etmektedir.

Sürece katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Doğubayazıt Rehberlik ve Araştırma Merkezi

